וירא ב

א. עס שטייט אין זהר[1]: „תלתא אינון דקיימו בסהדותא לאסהדא, ואלין אינון, באר דיצחק, גורל, ואבנא דשוי יהושע, וכו׳ (דריי זיינען די וואס שטייען אלס עדות צו מעיד זיין און דאס זיינען: דער באר פון יצחק, דער גורל און אבן פון יהושע וכו׳), באר דיצחק מנלן, דכתיב (פרשתנו[2]) בעבור תהי׳ לי לעדה וגו׳״.

איז ניט פארשטאנדיק: דער פסוק „בעבור תהי׳ לי לעדה״ רעדט דאך וועגן דעם באר וואס אברהם האט געגראבן, איז ווי רופט עס אן דער זהר „באר דיצחק״?

דער רמ״ז[3] באווארנט די תמי׳ און זאגט: „זה („בעבור תהי׳ לי לעדה וגו׳״) אברהם אמרו, אלא הבאר שחפר (אברהם) הוא באר דיצחק״[4].

אבער דאס גופא פאדערט ביאור: ווי קען מען זאגן וועגן דעם באר וואס אברהם האט געגראבן אז ער איז „באר דיצחק״?

ב. דער טאטע אין זיינע הערות אויפן גליון פון זהר שרייבט[5] וועגן דעם ענין: „יחס הבאר ליצחק אם שכתוב זה באברהם הוא מפני שבאר דאברהם סתמו פלשתים אחרי מותו ויצחק חפרו מחדש כמ״ש[6] וישב יצחק ויחפור כו׳ ויקרא להן שמות כשמות[7] אשר קרא להן אביו[8]. ועיין מזה בתו״א ר״פ תולדות ע״ש. לכן ייחסו ליצחק״.

דער פירוש פון טאטן איז, לכאורה, להיפך פון פי׳ הרמ״ז: לויטן פי׳ הרמ״ז, אז דער „באר שחפר [אברהם] הוא באר דיצחק״, מיינט דאס אז בעיקר איז עס יצחק׳ס באר און נאר די חפירת הבאר איז געווען דורך אברהם׳ן; לויטן פירוש פון טאטן, קומט אויס פארקערט, אז בעצם איז עס „באר דאברהם״, נאר וויבאלד יצחק האט עס נאכאמאל אויפגעגראבן, דערפאר איז דער פסוק מייחס דעם באר צו יצחק׳ן.

עס איז מובן ופשוט אז לויט דעם תוכן ופנימיות הענין פון חפירת בארות האבן ביידע פירושים אן ארט והסברה, דארף מען פארשטיין: אין וואס באשטייט דער חילוק הפירושים, און פארוואס האט דער טאטע, אנשטאט צו מסביר זיין דעם פירוש הרמ״ז (וואס ווערט פיל מאל אראפגעבראכט אין ספרי חסידות[9], אויסגעקליבן צו מפרש זיין באופן אחר (והפכי)?

וי״ל, אז דער טעם לזה איז מרומז אין דעם ציון[10] וואס דער טאטע גיט צו בסוף פירושו: „ועיין מזה בתו״א ר״פ תולדות ע״ש״, וכדלהלן.

---

1) ח״ג רפד, ב.
2) כא, ל.
3) הובא בניצוצי אורות לזהר שם.
4) ובאוה״ח לזהר: יצחק ששם את הבאר לעדות בינו ובין אבימלך כנ״ל.
5) נדפס בלקוטי לוי יצחק הערות לזהר שם (ע׳ תס).
6) תולדות כו, יח.
7) כ״ה בלקוולויי״צ שם (מלא ואי״ו). אבל בכתוב חסר ואי״ו. ובתו״א ר״פ תולדות שמציין מדייק ומבאר החילוקים.
8) כפי׳ הרמב״ן תולדות שם, לב.
9) ובספרי אאמו״ר. וראה לקוטי לוי יצחק (לזח״א) ע׳ ב „ות״ל שכיוונתי לדעתו הקדושה ז״ל זיע״א״.
10) ובפרט (כמדובר כמה פעמים) שההערות נכתבו בקיצור (מפני חוסר נייר וכנ״ל) ובכ״מ סמך על המבואר במק״א.

ג. אין תורה אור[11] דאָרט איז מבואר, אז דער ענין און די עבודה פון אברהם איז אין קו החסד[12] — המשכה מלמעלה למטה; און ענינו ועבודתו של יצחק איז אין קו הגבורה[12] — העלאה מלמטה למעלה.

און דערפאַר געפינט מען, אז ביי אברהם שטייט[13] „אברהם אוהבי", און ביי יצחק'ן שטייט[14] „ופחד יצחק", ווייל אהבה נעמט זיך פון מדת החסד און פחד (יראה) איז פון מדת הגבורה.

און לויט דעם חילוק צווישן דער עבודה פון אברהם און עבודת יצחק, איז דער אלטער רבי מבאר דאָרט (אין תו"א[11]) דעם טעם, וואָס די בארות ווועלכע אברהם האָט געגראָבן זיינען פאַרשטאָפט געוואָרן דורך די פלשתים, און דווקא נאָכדעם ווי יצחק האָט די בארות אויפגעגראָבן פון דאָס ניי האָבן זיי געהאַט אַ קיום — ווייל (קליפת) פלשתים קען זיין אַ מנגד נאָר צום קו החסד פון קדושה און ניט צום קו הגבורה.

ד. דער ביאור פונעם ענין[15]: „פלשתים" איז פון לשון „מבוי המפולש"[15*] (אַ מבוי אָפן פון ביידע זייטן); און דאָס איז וואָס רז"ל[16] זאָגן „פלשתים ליצנים היו", ווייל לצנות קומט „מצד פתיחות הלב ביותר, שהוא פתוח ומפולש מכל צד".

און היות אַז דער ענין פון חפירת הבארות פון אברהם איז די עבודה פון התרחבות מצד החסד דקדושה — די תנועה פון אהבה, תענוג און שמחה באלקות „בהתגברות גדולה ביתר מכפי המדה" — דעריבער האָט דאָס געקענט זיין דער ענין פון „ויסתמום פלשתים", ווייל התרחבות דקדושה גיט אָרט פאַר יניקה פון „פלשתים", די התרחבות פון לעו"ז, וואָס איז מנגד צו קדושה.

[נאָר די יניקה און התנגדות פון די חיצונים איז ניט שייך בעת די מדה פון אברהם איז מאיר בגילוי אין נפש האדם, ד.ה. אין דער צייט ווען דער אור אלקי איז מאיר בגילוי אין דער אהבה ועונג, נאָר דווקא ווען דער אור ועונג אלקי ווערט נתעלם, דעמאָלט איז מעגלעך אַז די תנועה פון התרחבות און פתיחת הלב זאָל צוברענגען צו הוללות און שמחה דקליפה.

און דאָס איז מודגש אין פסוק „ויסתמום פלשתים אחרי מות אברהם", אַז דוקא נאָכדעם ווי ס'האָט זיך פון אים אָפגעטאָן די אהבה דקדושה („מות אברהם") און ס'איז ביי אים געבליבן נאָר די תנועה פון פתיחת הלב, נאָר דאָן איז דאָ אַן אָרט פאַר דער התנגדות פון פלשתים („ויסתמום פלשתים")].

אָבער די בארות פון יצחק'ן האָבן די פלשתים ניט פאַרשאָטן — וואָרום היות אַז חפירת בארות פון יצחק איז די עבודה פון יראה ופחד דקדושה, דער־פאַר האָבן די פלשתים, וואָס זיינען דער

---

11) ובארוכה — בתו"ח ר"פ תולדות.

12) ורק שמכיון ש„כל המדות כלולות זו מזו" ו„מיוחדות זו בזו" — גם באברהם הי' (בהעלם) העבודה דקו הגבורה, וכן ביצחק — העבודה דקו החסד (אגה"ק ס"ג. ובכ"מ).

13) ישע' מא, ח.

14) ויצא לא, מב.

15) בכל הבא לקמן — ראה לקו"ת ואתחנן ה, א. תו"ח שם פ"ו-ז.

וראה גם תו"א סא, ג ואילך [הובא באוה"ת תולדות (תתח, א) — הגהות להמאמר שבתו"א ר"פ תולדות], ש„פלשתים שבקליפה הם הלצים .. הרחבת פיו כו'", ושהתרחבות זו היא הלעו"ז של „בחי' התגלות השמחה בדביקות ה' בפילוש ובגלוי כו'".

15*) משנה עירובין ספ"ט. ועוד.

16) ע"ז יט, א.

„לעומת זה" פון חסד דקדושה ניט געקענט סותם זיין די בארות של יצחק וואס ענינם איז גבורה דקדושה, ווייל[17] „אין ביכולת כל מדה שבלעו"ז להיות מנגד רק למדה שכנגדו בקדושה".

ה. ניט נאָר האָבן די פלשתים ניט געקענט סותם זיין די בארות של יצחק, נאָר נאָכמער: אויך די בארות פון אברהם, הגם זייער ענין איז חסד, האָבן זיי ניט געקענט פאַרשטאָפן נאָכדעם ווי יצחק האָט זיי אויפגעגראָבן[18].

די הסברה אין דעם ענין:

די תכונה פון מדת האהבה איז פאַר־בונדן מיט הרגש המציאות [„יש מי שאוהב"], יראה אָבער (און קבלת עול) איז בחי' ביטול (המציאות)[19]. און דעריבער, וועו די עבודה פון אַ אידן איז נאָר מיט אהבה און שמחה אַליין, ויבאָלד ער שטייט אין אַ תנועה פון „ישות" — הגם אַז דאָס איז ישות דקדושה — קען ער דערפון קומען צו פשוט'ער ישות און פון דער התרחבות דקדושה, אין וועלכער ער שטייט בשעת התפלה, זאָל ער דערנאָך אַראָפפאָלן אין דער התרחבות דקליפה — הוללות וליצנות; אָבער וועו די עבודה איז אויך מיט יראה און קבלת עול, די תנועה פון ביטול און היפך הישות, דערלאָזט ניט[20]

17) כ"ה בלקו"ת שם. ובתו"ח שם (פ"ז שמצד היראה והפחד דיצחק [לא רק שא"א להיות ממנה יניקה לקליפת פלשתים, אלא יתירה מזו] „לא יוכל לישב במושב ליצים וישנא מאוד ההוללות". וראה לקמן סעיף ה'.

18) כן מפורש בתו"ח שם.

19) תו"א קיד, ד. ביאוה"ז פא, א. ובכ"מ (ראה בהמצויין בס' הערכים־חב"ד ח"א ע' רעט ואילך).

20) בלקו"ת שם, שהטעם ש„אין להוללות ושמחה דקליפה יכולת כלל לעמוד נגד מדת היראה והפחד דקדושה" הוא לפי ש„אינו כלל לעומת זה של היראה" [ושם, שגם היראה כשהיא רק לבדה, יש לה ג"כ מנגד מבחי' הגבורה דקליפה ורק ע"י דער ביטול אַז די חיצונים זאָלן האָבן אַ יניקה אפילו פון דער התרחבות פון אהבה ושמחה.

און דערמיט איז מובן, וואָס די בארות וואָס אברהם האָט געגראָבן האָבן די פלשתים סותם געווען, אָבער דערנאָך ווען יצחק האָט זיי אויפגעגראָבן, האָבן שוין די פלשתים זיי מער ניט סותם געווען — ווייל ווען אין די בארות פון אברהם (עבודת האהבה ושמחה) איז פאַראַן אויך די חפירה פון יצחק'ן (די תנועה פון ביטול פון יראה וקבלת עול), איז שוין ניט שייך אַז די חיצונים זאָלן האָבן אַ יניקה פון זיי און דערפאַר איז „לא[21] נפסק עוד נביעתם".

ו. לויט דעם ביאור הנ"ל איז מובן, אַז די בארות וואָס אברהם האָט געגראָבן הגם אַז די פלשתים האָבן זיי פאַרשאָטן און יצחק האָט זיי אויפ־געגראָבן פונדאָסניי, פונדעסטוועגן

הצטרפות והתכללות ב' המדות דקדושה (אהבה ויראה) „אז (דוקא) לא יוכלו המנגדים שבלעומת זה לנגוע בהן]. אבל בביאורי הזהר שם, שמצד הביטול שביראה „אין בה גם בחי' מקור להסתעפות יניקת החיצונים". ולהעיר גם מתו"ח שם, שמצד היראה והפחד „הוא מרגיז מאד על יצה"ר .. ומדחה אותו בשמאל דוחה .. לבער הרע מקרבו".

ולהעיר גם מהמבואר בתו"א בשלח (סא, ד), שבכדי שמהשמחה דקדושה לא יפול בשמחה של הוללות „צריך להקדים לה היראה שהיא ראשית העבודה ועיקרה ושרשה" — שמזה משמע, אשר זה שיראה מונעת את היניקה של בחי' פלשתים דקליפה היא [לא רק מצד שההוללות דקליפה אינה הלע"ז של היראה, אלא גם] מצד המעלה המיוחדת שביראה.

ולהעיר שבלקו"ת שם מציין „ועמ"ש ע"פ אלה תולדות יצחק וסד"ה ויהי בשלח פרעה כו' ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים (המאמרים שבתו"א הנ"ל), ע"ש". ואכ"מ.

21) לשון אדה"ז בתו"א ר"פ תולדות (יז, ג), והכוונה ב„נביעתם" היא — לנביעת מי החסדים דאברהם, כמפורש בתו"ח שם פ"ז.

זיינען זיי אויך נאָכדעם בעיקר אברהם'ס בארות — די עבודה פון אהבה ושמחה — און די פְּעולה פון יצחק'ן (יראה וקבלת עול) איז כדי צו פאַרהיטן דעם קיום פון דער אהבה ושמחה.

און דעריבער איז דער טאַטע מפרש, אַז די כוונה פון זהר אינעם לשון „באר דיצחק" איז [ניט אַז דער עצם באר איז יצחק'ס, ווי לויטן פירוש הרמ"ז, נאָר אַז דאָס איז דער „באר דאברהם" און ס'איז] נאָר וואָס „ויחפרו ליצחק", היות אַז דער קיום פון אברהם'ס עבודה איז דורך דער עבודה פון יצחק.

ז. די הסברה אין פירוש הנ"ל פון רמ"ז לויט תורת החסידות:

דער ענין פון חפירת בארות (בכללות) איז די עבודה אין אַן אופן פון מלמטה למעלה, וואָס דאָס קומט מצד דעם קו הגבורה דיצחק — ווי דאָס איז מבואר בכ"מ[22]. דערפאַר איז דער רמ"ז מפרש, אַז דער באר געהערט בעיקר צו יצחק („באר דיצחק") קו הגבורה; נאָר ס'איז אין דעם אויך געווען דער אויפטו פון אברהם, קו החסד.

ויש להוסיף: אין זהר דאָרט רעדט זיך דאָך ניט וועגן דעם באר גופא, נאָר וועגן דעם באר אלס „עדות" — און דערפאַר רופט ער אים אַן „באר דיצחק", וויבאַלד אַז די זאָך פון „עדות" איז צו אויפטאָן דעם „קיום" פון דעם ענין וואָס זיי זיינען מעיד (דאָס עדות זאָגן פון די עדים איז מבטל די ערעורים אויף דער זאָך)[23] — און דער ענין הקיום אין „באר" האָט זיך אויפגעטאָן דורך יצחק'ן כנ"ל[24].

ח. דער ענין אין עבודת האדם: די עבודה פון אַ איד דאַרף זיין ביראה און ביטול; נאָר מצד גודל מעלת השמחה[25] דאַרף אין דעם זיין אויך דער קו השמחה (די שמחה דאַרף אַבער זיין בהעלם[26]).

פון דעם וואָס ס'איז מבואר אין תורה אור (ר"פ תולדות), אַז דורך דער „חפירה דיצחק לא נפסק עוד נביעתם" (פון די בארות וואָס אברהם האָט חופר געווען), איז מוכח, אַז דער אויפטו פון יצחק (קו הגבורה) איז אין דעם, וואָס דורך אים איז געווען דער קיום פון די בארות דאברהם — די עבודה פון אהבה ושמחה.

דאָס מיינט, אַז די עבודה איז אין קו האהבה[27] (והשמחה), כמאמר הזהר[28] „לית פולחנא כפולחנא דרחימותא" נאָר בכדי ש„יתקיים בו השמחה... צריך להקדים לה היראה"[29] וקבלת עומ"ש.

(משיחת ש"פ וילך תשל"ה)

---

22) ראה תר"א שם ובתר"ח שם פ"ד, שהטעם שיצחק חפר בארות, לפי „שהוא בחי' גילוי ממטה למעלה". ובתר"ח שם (רפ"ה. וראה תר"א שם): למה אנו מוצאים בתורה דגם אברהם איש החסד הי' עוסק ג"כ בחפירת בארות.

23) גדר עדות זו ע"פ פשוטו של מקרא ראה לקו"ש חי"ט ע' 331 ואילך.

24) עפ"ז יומתק פי' האוה"ח דלעיל הערה 4.

25) ראה רמב"ם סוף הלכות לולב. תניא פכ"ו. ועוד.

26) להעיר מלקו"ת שמע"צ (פח, ד) שבכל השנה (משא"כ ביו"ט) „השמחה גנוזה בעבודה".

27) ראה קונטרס העבודה פ"א ופ"ג.

28) כן הובא בכ"מ בדאי"ח (ראה לקו"ת שלח מב, ג. ובכ"מ). ובזח"ב נה, ב: לית לי' פולחנא לקב"ה (אלא) כמה רחימותא. ובזח"ג רסז, א: „דלית לך פולחנא כמו רחימותא דקב"ה".

29) תר"א סא, ד.